

PHƯƠNG HƯỚNG CẢI CÁCH HÀNH CHÍNH NHẪM ĐÁP ỨNG YÊU CẦU PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI TẠI VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN MỚI

THE DIRECTIONS OF ADMINISTRATION REFORM FOR THE DEMAND OF ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF VIETNAM IN THE NEW STAGE

NGUYỄN TRƯỜNG SON
Đại học Đà Nẵng

TÓM TẮT

Cải cách hành chính vừa là tiền đề vừa là động lực thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội. Trong hơn 20 năm qua, cải cách hành chính ở Việt Nam đã thu được những kết quả tích cực, tuy nhiên vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển. Bài viết tổng hợp những thành công, hạn chế của cải cách hành chính, chỉ ra những tác động kìm hãm của quản lý hành chính đối với sự phát triển kinh tế - xã hội; phân tích những thách thức mới và đề xuất phương hướng cần thực hiện của cải cách hành chính nhằm thúc đẩy mạnh mẽ hơn sự phát triển kinh tế - xã hội tại Việt Nam trong giai đoạn tới.

ABSTRACT

Administration reform is both the foundation and motive for economic and social development. In the past twenty years, administration reform in Vietnam has gained positive results; however, it has not met the demand of the national development. This article reviews the success and weakpoints of the administrative reform and points out how the administrative management constrains the economic and social development. It also analyses the new challenges and suggests measures for promoting the economic and social development of Vietnam in the next stage.

1. Kết quả và hạn chế của cải cách hành chính tại Việt Nam trong thời gian qua

Công cuộc phát triển đất nước theo cơ chế thị trường định hướng XHCN gắn liền với sự thay đổi căn bản vai trò của Nhà nước và phương thức hoạt động của nền hành chính quốc gia. Có thể nói rằng, cải cách hành chính (CCHC) là tiền đề và động lực thúc đẩy cải cách phát triển kinh tế - xã hội. Sau gần 20 năm thực hiện, CCHC tại Việt Nam đã thu được những kết quả đáng khích lệ: Hệ thống thể chế trong đó chủ yếu là thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN và thể chế về tổ chức, hoạt động của nền hành chính Nhà nước đã từng bước hình thành và hoàn thiện theo hướng đồng bộ hơn, phù hợp với nền kinh tế thị trường và thông lệ quốc tế. Hệ thống thủ tục hành chính từng bước được cải cách theo hướng đơn giản hoá, công khai hoá, nâng cao hiệu quả giải quyết công việc của các cơ quan công quyền nhà nước trong quan hệ với nhân dân và doanh nghiệp. Vai trò và chức năng kinh tế của Nhà nước đã được thay đổi căn bản từ chỗ chủ yếu sử dụng mệnh lệnh hành chính với hệ thống chỉ tiêu kế hoạch pháp lệnh chi tiết từ trên xuống dưới trong quản lý kinh tế sang xây dựng hệ thống thị trường có tính cạnh tranh. Tổ chức bộ máy của Nhà nước đã được cải cách theo hướng tinh giản hơn; việc phân cấp giữa các yếu tố, phân hệ trong bộ máy quản lý Nhà nước cũng từng bước được cải thiện, tạo điều kiện cho mỗi cấp, mỗi tổ chức trong hệ thống đề cao quyền hạn, trách nhiệm đồng thời phát huy tính năng động, sáng tạo trong công việc. Đội ngũ công chức Nhà nước đã được quan tâm xây dựng, bồi dưỡng về năng lực công tác, tinh thần trách nhiệm và ý thức phục vụ nhân dân... Những cải cách trên đây đã góp phần tạo ra tăng trưởng kinh tế mạnh mẽ trong thời gian qua, đồng thời làm cho bộ máy Nhà nước trở nên gần dân hơn, khắc phục nhiều bất cập vốn có trong thời cơ chế kế hoạch hóa tập trung, bao cấp.

Công cuộc CCHC nhà nước mặc dù đã đạt được những kết quả tiến bộ, quan trọng, đáng ghi nhận nhưng vẫn đang còn nhiều mặt hạn chế, yếu kém, chưa đáp ứng đòi hỏi của nhịp điệu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước trong thời kỳ mới, những hạn chế lớn tập trung chủ yếu ở những điểm sau:

- Cho đến nay vẫn chưa tạo lập được một hệ thống thể chế đầy đủ, đồng bộ, phù hợp với yêu cầu phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN và dân chủ hóa đời sống xã hội trong điều kiện mở cửa hội nhập quốc tế và tiến bộ khoa học công nghệ của thế giới hiện đại. Hiện vẫn chưa xác định được một cách đầy đủ, rõ ràng về khung khổ thể chế cần phải có cho quản lý các hoạt động kinh tế - xã hội của đất nước trong điều kiện mới. Những bổ sung, sửa đổi về mặt thể chế mặc dù rất tích cực nhưng chất lượng còn nhiều hạn chế; mang tính chắp vá, thiếu đồng bộ và vẫn còn bị ảnh hưởng bởi thể chế cũ - thể chế quản lý tập trung quan liêu, bao cấp.

- Thủ tục hành chính tuy đã có những tiến bộ nhất định nhưng nhìn chung vẫn còn nhiều phức tạp, rườm rà, gây không ít phiền toái cho doanh nghiệp và người dân; chủ yếu vẫn theo cơ chế “xin - cho”. Cơ chế “một cửa” tuy được tuyên khai rất rộng rãi nhưng còn mang tính hình thức, chưa có chuyển biến thực sự về chất trong quan hệ giữa Nhà nước với công dân.

- Việc điều chỉnh, đổi mới chức năng, nhiệm vụ của cả bộ máy hành chính Nhà nước cũng như của từng cấp, từng cơ quan hành chính còn rất chậm, chưa phù hợp với yêu cầu phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, chưa phù hợp với thông lệ chung của thế giới trong bối cảnh toàn cầu hóa. Hiện nay bộ máy hành chính Nhà nước, từ Chính phủ đến chính quyền địa phương còn ôm đồm quá nhiều việc thuộc lĩnh vực quản lý sản xuất, kinh doanh và hoạt động sự nghiệp dịch vụ, chưa tập trung vào thực hiện chức năng, nhiệm vụ quản lý nhà nước. Hiện vẫn chưa có sự phân biệt rõ vai trò, chức năng của ba khu vực: Nhà nước - Thị trường - Xã hội dân sự, kể cả trong lĩnh vực thể chế cũng như trong thực tiễn hoạt động của bộ máy nhà nước.

- Cơ cấu bộ máy hành chính nhà nước vẫn đang còn rất cồng kềnh, đồ sộ, nhiều tầng cấp trung gian. Việc phân cấp Trung ương - địa phương vẫn rất chậm chạp. Cho đến nay, các Bộ ngành vẫn đang nắm giữ nhiều việc cụ thể của chính quyền địa phương làm hạn chế tính chủ động, sáng tạo của địa phương. Các Bộ vẫn được tổ chức theo mô hình Bộ đơn ngành, đơn lĩnh vực, cơ cấu tổ chức bên trong của các Bộ, số lượng cơ quan chuyên môn của UBND cấp tỉnh, cấp huyện lại đang có xu hướng tăng thêm đầu mối. Bộ máy cồng kềnh, nhiều đầu mối như hiện nay tất yếu dẫn đến tình trạng chồng chéo, trùng lặp về chức năng, thẩm quyền và sức ỳ, sự trì trệ, quan liêu của bộ máy là không thể tránh khỏi.

- Phương thức quản lý điều hành của bộ máy hành chính các cấp vẫn theo chế độ làm việc tập thể, quyết định theo đa số có nhiều hạn chế nhưng chậm được thay đổi. Hoạt động quản lý điều hành hành chính, cũng như các dạng quản lý điều hành khác, đòi hỏi phải theo chế độ thủ trưởng, phải đề cao vai trò và trách nhiệm của người đứng đầu thì mới đảm bảo nhanh nhạy, hiệu lực, hiệu quả.

- Chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức còn nhiều mặt chưa đáp ứng được yêu cầu đổi mới, phát triển đất nước. Công tác kiểm tra, thanh tra công vụ và xử lý cán bộ, công chức có vi phạm pháp luật tiến hành chưa nghiêm minh, chưa thường xuyên, thiếu khách quan, công bằng dẫn đến kém hiệu quả, ít tính giáo dục, răn đe, làm gương... Do vậy đạo đức công vụ, trách nhiệm của công chức chậm được nâng cao. Một bộ phận cán bộ, công chức sa sút về phẩm chất đạo đức, tham nhũng, vô cảm, thiếu trách nhiệm trước yêu cầu của dân, của xã hội.

- Về thực hiện yêu cầu hiện đại hóa nền hành chính còn chậm, chưa có sự thay đổi cơ bản trong phương thức lề lối làm việc của cơ quan hành chính và phong cách thực thi công vụ của cán bộ, công chức mà vẫn mang nặng dấu ấn của cơ chế cũ. Khả năng sử dụng công nghệ thông tin trong quản lý hành chính còn nhiều hạn chế làm cho năng suất lao động, hiệu quả công tác của công chức thấp, trình độ ngoại ngữ và tin học của đội ngũ cán bộ, công chức còn yếu kém, nhất là trước yêu cầu hội nhập quốc tế.

Tóm lại, kết quả thực hiện chương trình CCHC trong thời gian qua tuy đạt được những tiến bộ đáng kể nhưng nhìn chung còn chậm, chưa đáp ứng được yêu cầu của phát triển kinh tế - xã hội và tiến trình hội nhập.

2. Những tác động bất cập của quản lý hành chính đối với sự phát triển kinh tế - xã hội ở Việt Nam hiện nay

Những hạn chế về CCHC như đã phân tích ở trên đã tạo ra những tác động bất cập, kìm hãm sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Những điểm nổi bật có thể chỉ ra như sau:

- *Sự can thiệp hành chính của các cơ quan nhà nước vào hoạt động sản xuất, kinh doanh của các chủ thể kinh tế nhiều khi thái quá và vô lý.* Điều này bắt nguồn từ nhiều nguyên nhân khác nhau: Hệ thống pháp luật kinh tế trong cơ chế thị trường đã có bước phát triển, tuy nhiên vẫn chưa đồng bộ; Vai trò của Nhà nước với tư cách là người điều tiết vĩ mô nền kinh tế nhiều khi bị nhầm lẫn với vai trò Nhà nước là chủ đầu tư, điều này làm cho các kế hoạch của Nhà nước thiếu tính hướng dẫn nền kinh tế gắn với vận dụng nguyên tắc thị trường mà nặng về phân bổ đầu tư Nhà nước; hệ thống chính sách tài chính, tiền tệ và các công cụ điều tiết kinh tế đối ngoại vẫn còn lạc hậu chứa nhiều nội dung mang tính bao cấp, bảo hộ hoặc thiên vị quá mức.

Trong điều kiện thực thi pháp luật của bộ máy Nhà nước chưa cao, những điều trên đây đã tạo điều kiện thuận lợi cho các cơ quan quản lý Nhà nước can thiệp hành chính thái quá, trái thẩm quyền, trái pháp luật dưới nhiều hình thức khác nhau vào hoạt động sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp nhằm mưu cầu lợi ích cục bộ.

- *Sự thiếu minh bạch, thiếu trách nhiệm giải trình và khả năng tiên liệu thấp của hệ thống thể chế và nền hành chính.* Tính công khai, minh bạch của hệ thống thể chế và nền hành chính là yêu cầu quan trọng hàng đầu đối với mỗi quốc gia trong quá trình gia nhập WTO. Tính minh bạch của hệ thống pháp luật bao gồm những yếu tố như sự công khai, sự chính xác, sự ổn định và khả năng tiên liệu được của những thay đổi trong chính sách và pháp luật và mục đích rõ ràng của chúng. Về khía cạnh công khai thì hệ thống pháp luật nước ta đã có những tiến bộ rõ nét, nhưng xét ở tính chính xác và ổn định thì hệ thống pháp luật và chính sách cần được tiếp tục hoàn thiện hơn nữa, bởi vì sự thay đổi các văn bản pháp luật diễn ra khá thường xuyên và khả năng tiên liệu được của các văn bản pháp luật ở mức độ rất thấp.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến tình trạng thiếu minh bạch, một trong những nguyên nhân chính là sự thiếu trách nhiệm giải trình của các cơ quan và công chức nhà nước. Sự thiếu thông tin đã cản trở đáng kể việc tham gia và giám sát của nhân dân đối với hoạt động hoạch định, thực thi pháp luật và các chính sách, chương trình phát triển kinh tế - xã hội. Mặc dù ở nước ta đã thực hiện một số sáng kiến nhằm tăng cường sự tham gia và giám sát của người dân, như thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở và hoạt động của các ban thanh tra nhân dân, tuy nhiên như vậy là chưa đủ và kết quả đạt được nói chung vẫn còn hạn chế.

- *Tình trạng cơ quan nhà nước sách nhiễu và gây khó khăn cho nhân dân và doanh nghiệp vẫn còn nặng nề.* Việc giảm thiểu và từng bước xoá bỏ tình trạng các cơ quan nhà nước sách nhiễu và gây khó khăn cho nhân dân và doanh nghiệp vừa là phương tiện vừa là mục đích của công cuộc cải cách hành chính ở nước ta. Trong những năm qua, với những nỗ lực đáng kể từ cải cách thể chế, thủ tục, bộ máy cho đến hoàn thiện đội ngũ công chức, nước ta đã đạt được một số kết quả đáng ghi nhận về phương diện này, điển hình là việc thực hiện Luật Doanh nghiệp và việc áp dụng thí điểm cơ chế “một cửa” tại nhiều địa phương. Tuy nhiên, tình trạng người dân và doanh nghiệp bị gây khó dễ, sách nhiễu bởi các quy định, quy trình, thủ tục phiền hà cùng với nạn quan liêu, hách dịch, thiếu trách nhiệm, tiêu cực của một bộ phận cán bộ, công chức vẫn còn khá phổ biến, có chiều hướng gia tăng hoặc thành thông lệ, ảnh hưởng xấu, thậm chí nghiêm trọng, đến tình hình kinh tế và xã hội. Cho đến nay chi phí và thời gian gia nhập thị trường của các doanh nghiệp Việt Nam vẫn ở mức cao nhất so với các nước trong khu vực; trong quá trình sản xuất, kinh doanh, các doanh nghiệp cũng gặp phải rất nhiều rào cản từ những can thiệp gây khó dễ của các cơ quan nhà nước, nhất là tình

trạng trùng lặp, chồng chéo trong hoạt động của các cơ quan thanh tra, kiểm tra, kiểm soát đối với doanh nghiệp.

3. Những thách thức đối với CCHC ở Việt Nam trong thời gian tới

Sự chuyên mình mạnh mẽ của đất nước cùng với những sự thay đổi to lớn của bối cảnh quốc tế đặt ra những yêu cầu và thách thức mới, đòi hỏi CCHC trong giai đoạn tới phải thay đổi hẳn phương hướng và cách thức tiến hành.

- Trước hết đó là sự chuyển đổi mạnh về chất sang nền kinh tế thị trường định hướng XHCN. Sự vận hành nền kinh tế theo các quy luật của thị trường sẽ tác động sâu sắc và đặt ra yêu cầu phải đổi mới mạnh mẽ vai trò, chức năng của Nhà nước nói chung và của nền hành chính nhà nước nói riêng, đòi hỏi phải chuyển mạnh từ nền hành chính "cai trị" sang nền hành chính "phục vụ", xóa bỏ triệt để cơ chế "xin - cho", phải khắc phục sự can thiệp trực tiếp, tùy tiện vào các hoạt động của doanh nghiệp, phải tôn trọng và tạo thuận lợi cho người dân và doanh nghiệp trong mọi hoạt động kinh tế - xã hội; Kinh tế thị trường đòi hỏi Nhà nước và nền hành chính phải thúc đẩy sự phát triển nhanh, bền vững kinh tế đất nước, phải đối xử bình đẳng với các thành phần kinh tế khác nhau, tạo ra "sân chơi", "luật chơi" phù hợp với quy luật của thị trường và thực hiện tốt vai trò của người "trọng tài" khách quan, công bằng trong việc kiểm tra, kiểm soát việc chấp hành pháp luật, chính sách của các chủ thể tham gia các hoạt động kinh tế - xã hội.

- Với việc gia nhập tổ chức WTO, hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam diễn ra ngày càng mạnh mẽ, sâu sắc và toàn diện. Trong điều kiện kinh tế mở, có tính toàn cầu, đòi hỏi phải nhanh chóng tạo lập đồng bộ hệ thống thể chế kinh tế, thể chế hành chính phù hợp với thông lệ chung của thế giới; phải đổi mới tổ chức bộ máy và nâng cao trình độ, năng lực, trách nhiệm của cán bộ, công chức để có thể hòa nhập vào cộng đồng quốc tế, cộng đồng khu vực, trong khi Việt Nam đang ở một khoảng cách khá xa so với thế giới.

- Cùng với quá trình cải cách kinh tế và hội nhập, quá trình dân chủ hóa đời sống xã hội cũng đã trở thành một xu thế không thể cưỡng lại được. Kết quả của nó đặt ra những yêu cầu cao hơn về phát huy dân chủ cơ sở, đòi hỏi thu hút mạnh mẽ sự tham gia của người dân vào quản lý nhà nước, đòi hỏi phải đảm bảo tính công khai, minh bạch trong thể chế, chính sách, thủ tục hành chính cũng như trong thực thi công vụ, đòi hỏi các cơ quan Nhà nước và các công chức trong bộ máy hành chính phải thích ứng cả về nội dung lẫn phương thức hoạt động.

- Sự phát triển nhanh của tiến bộ khoa học, công nghệ, đặt ra yêu cầu cao về hiện đại hóa nền hành chính quốc gia. Yêu cầu về xây dựng Chính phủ điện tử, hiện đại hóa nền hành chính, nâng cao trình độ của đội ngũ công chức hành chính đang tác động mạnh mẽ đến mọi cấp. Trong khi đó ảnh hưởng của cơ chế quản lý tập trung quan liêu bao cấp trước đây, sức ỳ của nền hành chính cũ đang in đậm trong nếp nghĩ, cách làm của đội công chức trong bộ máy và đang là trở ngại, thách thức lớn đối với công cuộc cải cách hành chính nhà nước hiện nay. Nếu không có một quyết tâm cao, cũng như các giải pháp mạnh, có tính cách mạng thì sẽ dẫn đến tình trạng "bình mới rượu cũ" trong nội dung và phương thức hoạt động của bộ máy hành chính.

- Sự lúng túng, chưa đủ rõ về mặt lý luận đối với những vấn đề rất cơ bản, rất hệ trọng trong đường lối, chủ trương phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, trong xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN của dân, do dân và vì dân, trong phát triển khu vực xã hội dân sự cũng là những thách thức đáng kể đối với việc hoạch định các chủ trương, phương hướng tổng thể cho công cuộc cải cách hành chính nhà nước ở nước ta hiện nay.

4. Phương hướng thực hiện CCHC nhằm thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội của Việt Nam trong giai đoạn mới

Đề phù hợp với bối cảnh và tình hình mới, quán triệt những thách thức và khắc phục những hạn chế như đã phân tích ở trên, CCHC tại Việt Nam cần thực hiện tốt những vấn đề sau đây:

- *Về cải cách hệ thống thể chế:* Cần tiếp tục xây dựng và hoàn thiện hệ thống thể chế, trong đó chủ yếu là thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và thể chế về tổ chức, hoạt động của nền hành chính Nhà nước. Những công việc chủ yếu phải làm là loại bỏ, sửa đổi hoặc bổ sung những thể chế lạc hậu, bất cập, đồng thời thiết lập các thể chế còn thiếu để điều chỉnh các quan hệ kinh tế- xã hội mới phát sinh theo tiến trình phát triển của nền kinh tế thị trường và quá trình hội nhập kinh tế quốc tế. Để đáp ứng tốt các yêu cầu của hội nhập kinh tế quốc tế, phải tiến tới xây dựng một hệ thống pháp luật đầy đủ, hoàn chỉnh, đồng bộ, thống nhất, minh bạch, dễ đoán trước và phù hợp với luật lệ quốc tế. Trước mắt cần xây dựng và ban hành các văn bản pháp luật mới như Pháp lệnh về Đối xử quốc gia, Đối xử Tối huệ quốc và quyền tự vệ; sửa đổi các Luật Thương mại, Luật Phá sản doanh nghiệp, Luật các Tổ chức tín dụng, Luật Ngân sách Nhà nước, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Lao động... Bên cạnh việc hoàn thiện về số lượng và nội dung của hệ thống thể chế, cần tăng cường dân chủ, công khai, minh bạch trong việc soạn thảo, ban hành và thực thi nhằm nâng cao hiệu quả và hiệu lực của thể chế. Quá trình xây dựng và thực thi thể chế cần có sự tham gia sâu rộng và giám sát thoả đáng của các chủ thể hữu quan, đặc biệt là của người dân và doanh nghiệp.

Một mặt rất quan trọng của cải cách thể chế là cải cách thủ tục hành chính, hợp lý hóa trình tự giải quyết công việc trong quan hệ giữa các cơ quan công quyền với xã hội dân sự, với công dân, với doanh nghiệp. Khắc phục những hạn chế trước đây, cải cách thủ tục hành chính trong giai đoạn tới phải được thực hiện song hành với những mặt khác của cải cách hành chính như đẩy mạnh phân cấp, xã hội hoá các dịch vụ công, cải cách tiền lương, ứng dụng công nghệ điện tử và viễn thông... Mục tiêu cơ bản của cải cách là đơn giản hoá các thủ tục, tạo thuận lợi cho người dân, doanh nghiệp cũng như cho cơ quan nhà nước trong giải quyết công việc.

- *Đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước:* Hiện nay, hệ thống tổ chức lãnh đạo của Đảng và tổ chức quản lý của Nhà nước được hình thành song song, kê cả cấp ra quyết định Trung ương và các cấp địa phương. Gần như bên Nhà nước có bộ phận nào thì bên Đảng cũng có bộ phận tương ứng. Việc phân công, phân cấp giữa lãnh đạo và quản lý chưa được thể chế hóa bằng các văn bản có giá trị pháp lý cao, việc xác định trách nhiệm cuối cùng đối với một chủ trương, quyết định thường phức tạp. Cơ chế phối hợp không rõ ràng đã làm cho thời gian chuẩn bị ra các quyết định kéo dài, gây khó khăn cho người dân và doanh nghiệp. Việc đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước cần xuất phát từ quan điểm cơ bản về hệ thống thể chế chính trị tổng quát của nước ta: “*Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ*”, quan điểm này tạo ra khuôn khổ chung lâu dài về chế độ dân chủ của một Nhà nước có một Đảng lãnh đạo. Cần có nhiều nghiên cứu để làm rõ và thể chế hóa vấn đề này, đứng riêng về góc độ CCHC cần sớm làm rõ các chức năng lãnh đạo và chức năng quản lý để tạo ra một khung khổ phân công, phân cấp hợp lý, giảm bớt và đi đến xóa bỏ những trùng lặp và không rõ trách nhiệm còn tồn tại hiện nay, bảo đảm cả hiệu quả và hiệu suất lãnh đạo và quản lý của Đảng và Nhà nước.

Để tổ chức tốt việc phối hợp giữa quá trình lãnh đạo của Đảng và quá trình quản lý của Nhà nước cần quán triệt hai nguyên tắc cơ bản sau: Thứ nhất, mỗi phần việc cụ thể chỉ do một cơ quan hay cá nhân quyết định bằng một văn bản pháp quy cụ thể; Thứ hai, cơ quan hay cá nhân có quyền ra quyết định phải chịu hoàn toàn trách nhiệm về quyết định đó trước Đảng, Nhà nước và pháp luật. Theo đó cần rà soát lại cơ cấu tổ chức, cho phép giải thể một số tổ chức ban, phòng có nội dung công tác dễ dẫn đến trùng lặp về chức năng đã có từ nhiều năm trước. Cơ quan Đảng và Chính phủ cần sớm nghiên cứu việc thể chế hóa quan hệ phối hợp giữa các tổ chức lãnh đạo và quản lý nhà nước.

- *Về cải cách tổ chức bộ máy hành chính:* Cần chuyển đổi mạnh mẽ, cơ bản vai trò, chức năng, nhiệm vụ của cả bộ máy hành chính nhà nước cũng như của mỗi cơ quan hành chính để phù hợp hơn với yêu cầu quản lý nền kinh tế thị trường và dân chủ hóa đời sống xã hội. Trước hết cần điều chỉnh vai trò và chức năng của Chính phủ để đảm bảo “*Chính phủ nhỏ cho xã hội lớn*”. Đây là vấn đề then chốt trong việc đổi mới thể chế quản lý hành chính nhà

nước, vì với sự thay đổi của chức năng Chính phủ, các vấn đề khác như cơ cấu bộ máy hành chính, phương thức quản lý hành chính, cán bộ viên chức hành chính... đều phải có sự thay đổi tương ứng, kể cả thực chất mối quan hệ công việc giữa nhà nước và doanh nghiệp, nhà nước và thị trường, nhà nước và xã hội, nhà nước và nhân dân. Với những yêu cầu của giai đoạn mới, chức năng của Chính phủ cần được xác định chính xác, làm cơ sở cho việc hoàn chỉnh khung CCHC. Về cơ bản chức năng chung và chủ yếu của Chính phủ là quản lý nhà nước, bao gồm các mặt: kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Trong lĩnh vực kinh tế, khi chuyển đổi từ kinh tế kế hoạch hóa tập trung sang kinh tế thị trường định hướng XHCN, vai trò của Chính phủ phải chuyển dần từ chỗ là tác nhân kinh tế chính sang vai trò người thúc đẩy phát triển, người trọng tài kinh tế. Trong lĩnh vực quản lý chính trị, vai trò của Chính phủ cần chuyển dần từ người cho phép, người gia ân sang người bảo đảm, người tạo điều kiện cho mọi công dân thực hiện được các quyền cơ bản theo luật pháp, đặc biệt là các quyền tự do, dân chủ. Trong lĩnh vực xã hội, vai trò của Chính phủ cần chuyển dần từ người phân phát phúc lợi đồng đều và hạn chế sang người đảm bảo an sinh xã hội cho mọi người, cung cấp dịch vụ sự nghiệp tối thiểu, đồng thời bảo đảm nguồn dịch vụ khác theo yêu cầu cho toàn xã hội.

- *Thực hiện mạnh mẽ việc phân cấp giữa Chính phủ và các cấp chính quyền địa phương*: Phân cấp giữa Chính phủ và các cấp chính quyền địa phương là một tất yếu khách quan nhằm thúc đẩy quá trình dân chủ hoá đời sống xã hội, là một xu thế của thời đại chống lại một nhà nước tập quyền lỗi thời bằng việc phát huy quyền dân chủ trực tiếp của công dân. Phân cấp nhằm bảo đảm yêu cầu tiện lợi trong mối quan hệ giữa nhà nước với nhân dân; nâng cao tính chủ động, tự chịu trách nhiệm của các cấp chính quyền địa phương; phát huy mọi lợi thế riêng có về vật chất, tinh thần và trí tuệ của nhân dân địa phương; bảo đảm cho nhân dân được tham gia trực tiếp với chính quyền trong phát triển kinh tế - xã hội, trong xây dựng cuộc sống cộng đồng; tạo động lực thi đua và hợp tác lành mạnh, thúc đẩy các địa phương cùng phát triển. Để công tác phân cấp có hiệu quả, cần quán triệt một số nguyên tắc và định hướng chủ yếu sau đây:

Nâng cao nhận thức của các cơ quan hành chính từ Trung ương đến địa phương về một nền hành chính thống nhất có sự phân cấp hợp lý quyền hạn và trách nhiệm nhằm thực hiện mục đích phát huy tính tập trung điều hành của Chính phủ với việc phát huy sáng tạo, chủ động của hội đồng nhân dân và uỷ ban nhân dân các địa phương. Cấp Trung ương cần tập trung vào việc xây dựng thể chế và các lĩnh vực thuộc lợi ích của quốc gia như ngoại giao, quốc phòng, an ninh; các lĩnh vực khác thì phân cấp cụ thể. Việc xử lý vụ, việc trong quan hệ với dân và doanh nghiệp nên phân cấp mạnh cho chính quyền địa phương. Cần bảo đảm tính thống nhất về tất cả các chủ trương, chính sách của Nhà nước, không để cùng một chủ trương mà các nơi thực hiện khác nhau. Khi phân cấp, cần bảo đảm các điều kiện cần thiết để thực hiện, bao gồm các điều kiện về pháp chế như quy định rõ các quyền hạn và nhiệm vụ có liên quan, các điều kiện về tài chính, các điều kiện về cán bộ để đảm đương được nhiệm vụ, các điều kiện về quy hoạch chi tiết, về lộ trình cụ thể ... để cơ quan được phân cấp không thể làm khác chủ trương chung, đồng thời cũng không bị vướng mắc về chuyên môn trong khi thực hiện.

- *Về đổi mới đội ngũ công chức, đặc biệt là nâng cao phẩm chất, phát triển năng lực công chức*: Đây là một nhiệm vụ và thách thức lớn, bởi vì công chức được coi là một yếu tố quan trọng để thực hiện được các mục tiêu quốc gia đã đề ra. Xây dựng và phát triển năng lực của đội ngũ công chức cần quan tâm đến những vấn đề cơ bản sau đây: Xây dựng và phát huy năng lực của đội ngũ công chức hành chính Nhà nước thực chất là thực hiện chiến lược phát triển nguồn nhân lực của quốc gia một cách cụ thể nhằm tạo ra đội ngũ công chức vừa phải làm việc trên các lĩnh vực theo các nguyên tắc của thị trường, vừa phải biết quyết định các vấn đề trên cơ sở hệ thống quyền lực mà nhân dân giao cho. Xây dựng đội ngũ công chức theo nguyên tắc chức nghiệp hay chế độ việc làm đều nhằm đi đến kết quả cuối cùng là tạo ra được đội ngũ công chức thực sự có năng lực, biết giải quyết các vấn đề được giao trên nguyên tắc kết quả, hiệu quả và chất lượng. Do đó, phải quan tâm đến cả quá trình làm việc của công

chức từ khi họ được tuyển dụng làm công chức đến khi họ nghỉ hưu. Để duy trì được đội ngũ công chức có năng lực và trình độ chuyên môn ngày càng được nâng cao, vấn đề đào tạo, bồi dưỡng công chức có ý nghĩa rất quan trọng. Vì vậy, cần phải đổi mới cơ bản công tác đào tạo, bồi dưỡng công chức nhà nước. Xây dựng một cơ chế tiền lương công chức hợp lý, sự tương đồng ở mức thoả đáng với các vị trí tương tự trong khu vực tư nhân; căn cứ vào chất lượng công việc, thể hiện sự cống hiến của công chức trong tiến trình phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm công bằng trong nền công vụ.

- *Hợp lý hóa và hiện đại hóa mạnh mẽ công tác hành chính*: Mục đích ưu tiên của đổi mới công tác hành chính nhà nước phải là nâng cao hiệu quả và hiệu suất của công tác hành chính, thực hiện công bằng xã hội, nâng cao ý thức dân chủ và pháp trị trong quan hệ với các tổ chức, doanh nghiệp và nhân dân. Để đạt hiệu quả cao trong quản lý hành chính cần quán triệt các nguyên tắc sau: Quy trình ra quyết định cần thực hiện theo con đường ngắn nhất, gạt bỏ những trùng lặp, làm thay không cần thiết; Mỗi việc chỉ do một tổ chức hay cá nhân phụ trách, có quyền quyết định đồng thời chịu trách nhiệm cuối cùng về quyết định của mình. Không để bất cứ việc gì có hai cơ quan cùng có ý kiến quyết định, kể cả cơ quan Đảng. Cần sớm triển khai dự án Chính phủ điện tử, trước hết ở các thành phố lớn, trong một số ngành và công việc có nhiều giao dịch hành chính với doanh nghiệp hoặc nhân dân. Áp dụng Chính phủ điện tử không những có thể bảo đảm công việc hành chính chạy thông suốt một cách tự động mà còn là phương pháp chống tiêu cực rất có hiệu quả. Cần nghiên cứu triển khai việc mở rộng mạng lưới các tổ chức ngoài doanh nghiệp và cơ quan nhà nước, các tổ chức trung gian, hỗ trợ, dịch vụ không chủ yếu vì lợi nhuận và các tổ chức phi chính phủ khác, tạo điều kiện cho các hoạt động xã hội triển khai thuận lợi.

5. Kết luận

CCHC trong thời gian qua mặc dù đã đạt được những thành công đáng ghi nhận, tuy nhiên hoạt động của Nhà nước và của nền hành chính quốc gia vẫn còn nhiều điểm bất cập. Nếu duy trì quá lâu tình trạng này sẽ tạo ra tác động kìm hãm sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Trước yêu cầu phát triển sâu hơn nền kinh tế thị trường theo định hướng XHCN, yêu cầu hội nhập mạnh mẽ và toàn diện, công cuộc CCHC đang đứng trước những thách thức vô cùng to lớn. Để vượt qua những thách thức này, CCHC trong giai đoạn mới cần phải có những thay đổi hết sức sâu sắc cả về phương thức lãnh đạo của Đảng đối với Nhà nước, của bản thân hệ thống thể chế hành chính, của cơ cấu hệ thống tổ chức hành chính và đội ngũ công chức hành chính... Việc thực hiện những phương hướng mới trong CCHC như đã phân tích ở trên là hết sức cần thiết. Với những thành công đã đạt được, với quyết tâm to lớn của cả hệ thống chính trị, chắc chắn CCHC trong giai đoạn tới sẽ thu được những thành công to lớn, góp phần quan trọng thúc đẩy công cuộc đổi mới, phát triển nhanh, mạnh, vững chắc nền kinh tế - xã hội của nước ta.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] "Vài vấn đề về chương trình cải cách hành chính trong giai đoạn mới" - GS. Đỗ Quốc Sam [-http://www.vnep.org.vn/Modules/CMS/Upload/6/Ve%20CTCCHC%20-%20B%20Sam%201.pdf](http://www.vnep.org.vn/Modules/CMS/Upload/6/Ve%20CTCCHC%20-%20B%20Sam%201.pdf)
- [2] "Cải cách hành chính để gia nhập WTO: Vấn đề cấp bách của Việt Nam hiện nay" - Luật gia Ngô Ngọc Bửu - *Tạp chí Phát triển Kinh tế*, số 4/2005.
- [3] "Cải cách là xóa bỏ các rào cản" - TS. Nguyễn Sĩ Dũng - *Thời báo "Kinh tế Sài Gòn"* tháng 02/2006.
- [4] "Yêu cầu bức thiết cải tổ bộ máy quản lý", <http://home.netnam.vn/live/FrontPage06/Doi-song/News-page?contentId=24450>
- [5] "Vấn nạn giấy phép con" <http://www.vnep.org.vn/Web/Content.aspx?distid=3068&lang=vi-VN>
- [6] "Mở cửa - Đột phá cải cách hành chính" - Hoàng Lộc <http://www.vneconomy.com.vn>, ngày 18/8/2006.